

КРИМІНАЛЬНИЙ ПРОЦЕС, КРИМІНАЛІСТИКА

УДК 343.1

DOI <https://doi.org/10.32782/pyuv.v1.2023.20>**В. С. Андреева***orcid.org/0009-0002-3587-996X**аспірант кафедри кримінального процесу
Національної академії внутрішніх справ*

ПРЕДМЕТ, МЕЖІ ТА СУБ'ЄКТИ ДОКАЗУВАННЯ У КРИМІНАЛЬНИХ ПРОВАДЖЕННЯХ ПО ЗЛОЧИНАХ ПРОТИ ОСНОВ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ

Постановка проблеми. Указом Президента України від 14 вересня 2020 року № 392/2020 було затверджено Стратегію національної безпеки України, де проголошувалось, що людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека – найвища соціальна цінність в Україні. Реалізація цієї норми Конституції України – головна ціль державної політики національної безпеки [1]. Ця норма як ніколи стала актуальною під час введення в Україні воєнного стану, коли її забезпечення стало пріоритетною ціллю держави. Саме тому Законом «Про внесення змін до Кримінального кодексу України щодо посилення відповідальності за злочини проти основ національної безпеки України в умовах дії режиму воєнного стану» від 3 березня 2022 року № 2113-IX були внесені зміни до Розділу I Особливої частини Кримінального кодексу України (далі КК України), де посилили відповідальність за вчинення злочинів у цій сфері. Крім того, КК України у 2022 році був доповнений статтею 111⁻² «Пособництво державі-агресору», ст. 111⁻¹. Колабораційна діяльність та статтею 114⁻² «Несанкціоноване поширення інформації про направлення, переміщення зброї, озброєння та бойових припасів в Україну, рух, переміщення або розміщення Збройних Сил України чи інших утворених відповідно до законів України військових формувань, вчинене в умовах воєнного або надзвичайного стану». Проте збільшення кількості видів злочинів проти основ національної безпеки та посилення відповідальності у цій сфері не достатньо, потребує також удосконалення процес кримінального процесуального доказування, у тому числі в питаннях визначення предмету, меж та суб'єктів доказування.

Мета дослідження. Виходячи з актуальності і значущості проблеми, метою статті є визначення предмету, меж та суб'єктів доказування у кримінальних провадженнях по злочинах проти основ національної безпеки.

Для досягнення зазначеної мети були поставлені наступні завдання:

– визначити предмет та межі кримінального процесуального доказування у кримінальних провадженнях по злочинах проти основ національної безпеки;

– розглянути суб'єктів кримінального процесуального доказування у кримінальних провадженнях по злочинах проти основ національної безпеки;

– визначити шляхи вдосконалення кримінального процесуального доказування у кримінальних провадженнях по злочинах проти основ національної безпеки.

Аналіз останніх публікацій. Важливо відзначити, що, незважаючи на виняткову важливість і актуальність питання забезпечення національної безпеки, вітчизняна та зарубіжна наука не приділила достатньої уваги розробці предмету, меж та суб'єктів доказування у кримінальних провадженнях по злочинах проти основ національної безпеки, що вказує на істотні прогалини у чинному законодавстві України.

Разом з тим у правовій науковій літературі теоретичного і методологічного характеру зосереджено чимало ідей та обґрунтованих положень, які стосуються даної проблематики. Теоретичним аспектам поняття та сутності кримінального процесуального доказування присвячені праці таких вчених правознавців як К.В. Антонов, О.Ф. Бантишев, А.Р. Белкін, О. Бондаренко, Г.І. Глобенко, В.Т. Нор, В.В. Романюк, О.В. Сачко, В.М. Тертишник, В.Г. Уваров, В.І. Фаринник, Т.Г. Фомина, О.В. Шамара, О.О. Юхно тощо.

Не зважаючи на значну теоретичну базу дослідження доказування у кримінальних провадженнях, у науковій сфері недостатньо розкрито предмет, межі та суб'єкти доказування у кримінальних провадженнях по злочинах проти основ національної безпеки. Тому дана проблематика потребує подальшого наукового дослідження.

Результати дослідження. Злочинів проти основ національної безпеки України одні із самих небезпечних серед кримінальних правопорушень, особливо це проявляється в період

впровадження воєнного стану на території всієї країни. Тому процес доказування у цій сфері має велике значення для правильного, об'єктивного та своєчасного притягнення до кримінальної відповідальності всіх винних у скоєнні таких злочинів осіб, у тому числі громадян Російської Федерації.

Кримінальне процесуальне доказування злочинів проти основ національної безпеки України полягає у збиранні, дослідженні, оцінці та отриманні обґрунтованих висновків в кримінальному провадженні щодо передбачених кримінальним законодавством суспільно небезпечних діянь (дії або бездіяльності), що посягає на державний суверенітет, територіальну цілісність, демократичний конституційний лад та національні інтереси України.

Кримінальне процесуальне доказування злочинів проти основ національної безпеки України має свій предмет доказування, який потребує детального дослідження. Так в юридичній літературі є різні визначення предмета доказування: В.І. Фаринник визначає предмет доказування у кримінальному провадженні як сукупність фактів і обставин об'єктивної дійсності, які мають матеріально-правове, цивільно-правове, кримінальне процесуальне значення і є необхідними і достатніми фактичними обставинами для вирішення кримінального провадження по суті [2, с. 48]; О.О. Юхно як сукупність передбачених кримінальним процесуальним законом обставин, що потрібно встановити у кожному кримінальному провадженні і які мають правове значення для правильного проведення кримінального провадження по суті вчиненого згідно завдань КПК України [3, с. 5]. Л.І. Аркуша визначає предмет доказування як систему обставин та фактів, передбачених кримінальним процесуальним законодавством, які необхідно встановити (точніше – доказати) для правильного вирішення кримінального провадження [4, с. 50]. В. М. Тертишник вбачає предмет доказування як певну квінтесенцію обставин події, яка в сукупності розкриває елементи складу злочину, це юридично значущі обставини та сторони розслідуваної події, з'ясування яких необхідне для прийняття підсумкових рішень у справі [5, с. 39].

Таким чином предмет доказування злочинів проти основ національної безпеки – це сукупність передбачених кримінальним процесуальним законодавством обставин, які потребують встановлення для правильного вирішення кримінального провадження щодо злочинів проти основ національної безпеки.

Предмет доказування прийнято ототожнювати з сукупністю перелічених у ст. 91 Кримінальним процесуальним кодексом України (далі

КПК України) обставин, які підлягають доказуванню у кримінальному провадженні. У цій статті передбачені обставини, які підлягають доказуванню у кримінальному провадженні та мають загальний характер для розслідування кримінальних правопорушень.

При проведенні досудового розслідування і розгляді кримінального провадження (справи) в суді щодо злочинів проти основ національної безпеки, (якщо тлумачити обставини доказування відповідно до ч. 1 ст. 91 КПК України), підлягають доказуванню:

1. Подія кримінального правопорушення (час, місце, спосіб та інші обставини вчинення кримінального правопорушення). При доказуванні злочинів проти основ національної безпеки потрібно враховувати, що збирання доказів правоохоронними органами можлива на тимчасово окупованій території, яка не підконтрольна державній владі України. Тимчасово окупована Російською Федерацією територія України (тимчасово окупована територія) – це частини території України, в межах яких збройні формування Російської Федерації та окупаційна адміністрація Російської Федерації встановили та здійснюють фактичний контроль або в межах яких збройні формування Російської Федерації встановили та здійснюють загальний контроль з метою встановлення окупаційної адміністрації Російської Федерації [6]. Тому не завжди у слідчих є можливість встановити місце і час вчинення злочину, що ускладнює процес доказування.

2. Винуватість обвинуваченого у вчиненні кримінального правопорушення, форма вини, мотив і мета вчинення кримінального правопорушення. Доказуванню підлягає в основному прямий умисел з характерною метою – заподіяння шкоди основа національної безпеки, а саме змінити чи повалити конституційний лад, захопити державну владу, заподіяти шкоду суверенітету, обороноздатності України, зміни її територію тощо.

3. Обставини, що впливають на ступінь тяжкості вчиненого кримінального правопорушення, характеризують особу обвинуваченого, обтяжують чи пом'якшують покарання, що виключають кримінальну відповідальність або є підставою закриття кримінального провадження.

При доказуванні треба враховувати, що більшість статей КК України у частині злочинів проти основ національної безпеки містить кваліфікуючі ознаки такі як вчинення їх особою, яка є представником влади, вчинення цих самих дій повторно, вчинення їх організованою групою, здійснення їх з використанням засобів масової інформації та інтернету тощо. Нововведенням виступає обтяження покарання в результаті вчинення злочинів в умовах воєнного стану або

в період збройного конфлікту, таких, наприклад, як диверсія або державна зрада.

4. Вид і розмір шкоди, завданої кримінальним правопорушенням, а також розмір процесуальних витрат. Наприклад, доказування розміру шкоди має значення при кваліфікації за ч. 8 ст. 111⁻¹. «Колабораційна діяльність». Тяжкими наслідками у частині восьмій цієї статті вважається шкода, що в одну тисячу і більше разів перевищує неоподатковуваний мінімум доходів громадян [7].

5. Обставини, що є підставою для звільнення від кримінальної відповідальності або покарання. В процесі доказування треба враховувати ч. 3 ст. 111 КК України, відповідно до якої звільняється від кримінальної відповідальності громадянин України, якщо він на виконання злочинного завдання іноземної держави, іноземної організації або їх представників ніяких дій не вчинив і добровільно заявив органам державної влади про свій зв'язок з ними та про отримане завдання. Або звільняється від кримінальної відповідальності особа, яка припинила шпигунську діяльність та добровільно повідомила органи державної влади про вчинене, якщо внаслідок цього і вжитих заходів було відвернено заповідання шкоди інтересам України [7].

6. Обставини, які підтверджують, що гроші, цінності та інше майно, які підлягають спеціальній конфіскації, одержані внаслідок вчинення кримінального правопорушення та/або є доходами від такого майна, або призначалися (використовувалися) для схилення особи до вчинення кримінального правопорушення, фінансування та/або матеріального забезпечення кримінального правопорушення чи винагороди за його вчинення, або є предметом кримінального правопорушення, у тому числі пов'язаного з їх незаконним обігом, або підшукані, виготовлені, пристосовані або використані як засоби чи знаряддя вчинення кримінального правопорушення [8].

Особливого значення ці обставини мають при доказуванні складу злочину ст. 110⁻² КК України «Фінансування дій, вчинених з метою насильницької зміни чи повалення конституційного ладу або захоплення державної влади, зміни меж території або державного кордону України».

7. Обставини, що є підставою для застосування до юридичних осіб заходів кримінально-правового характеру. При доказуванні таких обставин при розслідуванні злочинів проти основ національної безпеки потребують уваги зміни внесені до статті 96⁻¹ ККУ «Підстави для застосування до юридичних осіб заходів кримінально-правового характеру» [7]. Підставами для застосування до юридичної особи заходів кримінально-правового характеру є: вчинення її уповноваженою особою від імені юридичної особи будь-якого із

кримінальних правопорушень, передбачених статтями 111⁻¹, 258-258⁻⁵ ККУ; вчинення її уповноваженою особою від імені та в інтересах юридичної особи будь-якого із кримінальних правопорушень, передбачених статтями 109, 110, 113, 114⁻², 146, 147, частинами другою – четвертою статті 159⁻¹, статтями 160, 260, 262, 436, 437, 438, 442, 444, 447 ККУ. Під уповноваженими особами юридичної особи слід розуміти службових осіб юридичної особи, а також інших осіб, які відповідно до закону, установчих документів юридичної особи чи договору мають право діяти від імені юридичної особи. Кримінальні правопорушення, визначаються вчиненими в інтересах юридичної особи, якщо вони призвели до отримання нею неправомірної вигоди або створили умови для отримання такої вигоди, або були спрямовані на ухилення від передбаченої законом відповідальності [7].

Що стосується меж доказування, то на думку О.О. Юхно під межами доказування слід розуміти такий обсяг доказового матеріалу, який забезпечує надійне, достовірне встановлення всіх обставин, що входять до предмета доказування та правильне вирішення провадження [3, с. 6]. В.Т. Нор під межами доказування розуміє такі межі, які забезпечують повне і достовірне встановлення всіх обставин, що можуть мати значення для справи, необхідну і достатню сукупність доказів, зібрання яких забезпечують виявлення всіх обставин предмета доказування, а отже, і правильне вирішення кримінальної справи [9, с. 69]. Т.Г. Фоміна наголошує, що межі доказування визначаються необхідною та достатньою сукупністю доказів, яка, будучи збіраною у кримінальному провадженні, забезпечує прийняття законних, обґрунтованих та справедливих рішень [10, с. 102].

Враховуючи вищевикладене, під межами доказування злочинів проти основ національної безпеки слід розуміти таку сукупність доказів, яка забезпечує достатнє, надійне, повне, достовірне встановлення всіх обставин, що входять до предмета доказування злочинів проти основ національної безпеки та забезпечує правильне вирішення кримінального провадження по суті.

Якщо предмет доказування злочинів проти основ національної безпеки представляє собою сукупність обставин, що підлягають доказування, то межі доказування виражають ступінь достатності та достовірності системи зібраних доказів, який дозволяє зробити однозначний і неспростовний висновок як за кожним із елементів предмета доказування, так і у справі загалом.

Відповідальність за визначення предмету доказування та його меж лежить на суб'єктах доказування, кримінальний процесуальний ста-

тус яких має суттєві відмінності. Так, якщо розглядати суб'єктів доказування через призму кримінального процесуального законодавства, то КПК України закріплює осіб, які зобов'язанні проводити доказування та таких, які мають право збирати докази. Згідно з ч. 1 ст. 92 КПК України обов'язок доказування обставин, за винятком випадків передбачених частиною другою статті 92 КПК України, покладається на слідчого, прокурора та, в установлених Кримінальним процесуальним кодексом України випадках, – на потерпілого. Згідно з ч. 1 ст. 93 КПК України, збирання доказів здійснюється сторонами кримінального провадження, потерпілим, представником юридичної особи, щодо якої здійснюється провадження, у порядку, передбаченому Кримінальним процесуальним кодексом України [8].

Окремо визначенні суб'єкти оцінки доказів: слідчий, прокурор, слідчий суддя, суд за своїм внутрішнім переконанням, яке ґрунтується на всебічному, повному й неупередженому дослідженні всіх обставин кримінального провадження, керуючись законом, оцінюють кожний доказ з точки зору належності, допустимості, достовірності, а сукупність зібраних доказів – з точки зору достатності та взаємозв'язку для прийняття відповідного процесуального рішення [8].

Тому в юридичній літературі класифікація суб'єктів доказування відбувається за таким критерієм як відмінність у повноваженнях. За відмінністю у повноваженнях щодо доказування, суб'єкти доказування класифікуються: суб'єкти кримінального провадження, на яких покладається обов'язок доказування відповідно до ст. 92 КПК України (слідчий, дізнавач, прокурор, а у визначених КПК випадках – потерпілий); суб'єкти кримінального провадження, які мають право брати участь у доказуванні: підозрюваний, обвинувачений, захисник, законний представник, потерпілий тощо [11, с. 103].

Окремою категорією виступають особи, які допомагають у здійсненні процесу доказування, такий як свідок, експерт, спеціаліст, перекладач, понятій.

Якщо розглядати злочини проти основ національної безпеки, відповідно до ч. 2 ст. 216 КПК України, слідчі органи безпеки здійснюють досудове розслідування кримінальних правопорушень, передбачених статтями 109, 110, 110², 111, 111¹, 111², 112, 113, 114, 114¹, 114², 201, 201¹, 258-258⁵, 265¹, 305, 328, 329, 330, 332¹, 332², 333, 334, 359, 422, 435¹, 436, 436², 437, 438, 439, 440, 441, 442, 443, 444, 446, 447 Кримінального кодексу України [8].

Таким чином, досудове слідство злочинів проти основ національної безпеки здійсню-

ють слідчі підрозділи органів безпеки, а саме Служби безпеки України – державного органу спеціального призначення з правоохоронними функціями, який забезпечує державну безпеку України. Служба безпеки України відповідно до своїх основних завдань зобов'язана виявляти, припиняти та розкривати кримінальні правопорушення, розслідування яких віднесено законодавством до компетенції Служби безпеки України, проводити їх досудове розслідування; розшукувати осіб, які переховуються у зв'язку із вчиненням зазначених кримінальних правопорушень [12].

Крім того, до суб'єктів доказування у кримінальних провадженнях, які мають право приймати в ньому участь, відносяться сторони. Сторонами кримінального провадження виступають з боку обвинувачення: слідчий, дізнавач, керівник органу досудового розслідування, керівник органу дізнання, прокурор, а також потерпілий, його представник та законний представник у випадках, установлених КПК України; з боку захисту: підозрюваний, особа, стосовно якої зібрано достатньо доказів для повідомлення про підозру у вчиненні кримінального правопорушення, але не повідомлено про підозру у зв'язку з її смертю, обвинувачений (підсудний), засуджений, виправданий, особа, стосовно якої передбачається застосування примусових заходів медичного чи виховного характеру або вирішувалося питання про їх застосування, їхні захисники та законні представники [8].

Хоча кримінальне процесуальне законодавство передбачає серед суб'єктів доказування дізнавача, ні назва розділу «Злочини проти основ національної безпеки України», ні підслідність не передбачає наявності серед кримінальних правопорушень проти основ національної безпеки кримінальних проступків, щодо яких дізнавач здійснює досудове розслідування.

З іншого боку, досить нова стаття 111¹ «Колабораційна діяльність», в ч. 1, 2 цієї статті, передбачає покарання у вигляді позбавленням права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю на строк від десяти до п'ятнадцяти років, з конфіскацією майна або без такої. Відповідно до ч. 2 ст. 12 КК України, кримінальним проступком є передбачене КК України діяння (дія чи бездіяльність), за вчинення якого передбачене основне покарання у виді штрафу в розмірі не більше трьох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або інше покарання, не пов'язане з позбавленням волі [7]. Якщо слідувати логіці законодавця, то до «іншого покарання» відноситься також позбавленням права обіймати певні посади та конфіскація, а значить ми можемо припустити наявність кримінальних проступків за ч. 1, 2 ст. 111¹ «Колабораційна діяльність».

Тому дане питання потребує подальшого дослідження та уточнення, у тому числі з метою більш точного визначення суб'єктів доказування злочинів проти основ національної безпеки.

Враховуючи вищевикладене можна зробити висновок, що до суб'єктів доказування злочинів проти основ національної безпеки можна віднести: 1) державні органи та посадові особи, які зобов'язані збирати, перевіряти, оцінювати докази (слідчі органів безпеки, співробітники оперативного підрозділу органів безпеки, прокурор, слідчий суддя, керівник органу досудового розслідування органів безпеки, суд); 2) учасники кримінального провадження, які мають право брати участь в доказуванні (підозрюваний, обвинувачений, захисник, законний представник, потерпілий, цивільний позивач, цивільний відповідач, засуджений, виправданий, третя особа, щодо майна якої вирішується питання про арешт, їх представники та законні представники, представник юридичної особи, щодо якої здійснюється провадження, а також інші особи, які мають право брати участь у процесі доказування відповідно до кримінального процесуального законодавства).

Тісно пов'язане з цією класифікацією визначення суб'єктів доказування, центральне місце в яких займають органи та посадові особи на яких законом покладено обов'язок доказування, а також інші особи, що відстоюють свій інтерес.

Так, Т.Г. Фоміна визначає, що суб'єкти доказування є державні органи та посадові особи, на яких законом покладено обов'язок щодо збирання, перевірки та оцінки доказів у кримінальному провадженні, а також інші особи, які мають право брати участь у такій діяльності [10, с. 98]. На думку Р.І. Благути суб'єктами доказування є учасники кримінального провадження, які, відстоюючи свій чи правовий інтерес, здійснюють пізнавальну або обґрунтовальну доказову діяльність, що спрямована на виконання однієї з основних кримінальних процесуальних функцій [13, с. 118].

Таким чином, суб'єктами доказування злочинів проти основ національної безпеки виступають державні органи та посадові особи, на яких законом покладено обов'язок щодо збирання, перевірки та оцінки доказів у кримінальному провадженні, а також інші особи, які мають право брати участь у такій діяльності.

Висновки та перспективи подальших наукових досліджень. З моменту введення в Україні воєнного стану національне законодавство зазнало значних змін. З'явилися нові види кримінальних правопорушень, посилилась кримінальна відповідальність, внесено зміни до порядку збирання доказів тощо. Це привело до розширення предмета доказування злочинів

проти основ національної безпеки, появі нових складів злочинів, які потребують доведення у встановленому в законі порядку. Саме зараз ці питання потребують глибокого і детального дослідження з боку науковців правознавців та практикуючих юристів.

Література

1. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 14 вересня 2020 року «Про Стратегію національної безпеки України»: Указ Президента України від 14 вересня 2020 року № 392/2020/. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/392/2020#Text>
2. Фаринник В.І. Особливості формування доказів та доказування в кримінальному судочинстві України. Харків: Фактор, 2013. С. 96.
3. Юхно О.О., Книженко С.О., Глобенко Г.І., Бондаренко О.О., Савчук Т.І., Чича Р.П., Фоміна Т.Г., Четвертак Д.Ю. Науково-методичні рекомендації «Особливості документування та розслідування злочинів, учинених на території проведення антитерористичної операції, а також на тимчасово окупованих територіях» / за загальною редакцією доктора юридичних наук, професора О.О. Юхна. [Серія «Бібліотечка слідчого і детектива: проблеми кримінального процесу»]. На замовлення Головного слідчого управління Національної поліції України. Х.: Харківський національний університет внутрішніх справ. 2018. 64 с.
4. Актуальні питання сучасного кримінального провадження : навч.-метод. посібник / Л.І. Аркуша, Ю.П. Аленін, О.О. Торбас, В.К. Волошина, Л.М. Гуртієва, А.В. Мурзановська, В.А. Завтур, М.М. Стоянов ; НУ «Одеська юридична академія». Одеса : Фенікс, 2021. 171 с.
5. Антонов К.В., Сачко О.В., Тertiшник В.М., Уваров В.Г. Теорія доказів: підручник для слухачів магістратури юридичних вузів / За заг. ред. д.ю.н, професора В.М. Тertiшника. К.: Алерта, 2015
6. Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України: Закон України від 15 квітня 2014 року № 1207-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1207-VII#Text>
7. Кримінальний кодекс України від 5 квітня 2001 року № 2341-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>
8. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13 квітня 2012 року № 4651-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>
9. Нор В.Т. Проблеми теорії і практики судових доказів. Львів, 1978. С. 69.
10. Кримінальний процес України: у питаннях і відповідях : навч. посіб. / авт. кол. ; за заг. ред. д-ра юрид. наук, доц. Т.Г. Фоміної. Харків : ХНУВС, 2021. 300 с.
11. Кримінальний процес України у питаннях і відповідях: навч. посіб. / Л.Д. Удалова, М.А. Макаров, Ю.І. Азаров, С.О. Заїка, О.В. Кубарева, О.В. Римарчук, В.В. Рожнова, Д.О. Савицький, А.В. Форостяний, О.Ю. Хабло. Видання 5-те, переробл. і доповн. Київ, 2020. 497 с.
12. Про службу безпеки України: Закон України від 25 березня 1992 року № 2229-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-12#n145>
13. Докази та доказування у кримінальному провадженні: навч. посібник / Р.І. Благута, Ю.В. Гуцуляк, О.М. Дufenюк та ін. Львів: ЛьвДУВС, 2018. 272 с.

Анотація

Андрєєва В. Є. Предмет, межі та суб'єкти доказування у кримінальних провадженнях по злочинах проти основ національної безпеки. – Стаття.

Метою статті є визначення предмету, меж та суб'єктів доказування у кримінальних провадженнях по злочинах проти основ національної безпеки. Визначено, що предметом доказування злочинів проти основ національної безпеки виступає сукупність передбачених кримінальним процесуальним законодавством обставин, які потребують встановлення для правильного вирішення кримінального провадження щодо злочинів проти основ національної безпеки. При проведенні досудового розслідування і розгляді кримінального провадження (справи) в суді щодо злочинів проти основ національної безпеки підлягають доказуванню обставини визначені в ч. 1 ст. 91 КПК України. Зроблено висновок, що під межами доказування злочинів проти основ національної безпеки слід розуміти таку сукупність доказів, яка забезпечує достатнє, надійне, повне, достовірне встановлення всіх обставин, що входять до предмета доказування злочинів проти основ національної безпеки та забезпечує правильне вирішення кримінального провадження по суті. Встановлено, що суб'єктів доказування злочинів проти основ національної безпеки можна поділити на: 1) державні органи та посадові особи, які зобов'язані збирати, перевіряти, оцінювати докази (слідчі органів безпеки, співробітник оперативного підрозділу органів безпеки, прокурор, слідчий суддя, керівник органу досудового розслідування, суд); 2) учасники кримінального провадження, які мають право брати участь в доказуванні (підозрюваний, обвинувачений, захисник, законний представник, потерпілий, цивільний позивач, цивільний відповідач, засуджений, виправданий, третя особа, щодо майна якої вирішується питання про арешт, їх представники та законні представники, представник юридичної особи, щодо якої здійснюється провадження, а також інші особи, які мають право брати участь у процесі доказування відповідно до кримінального процесуального законодавства). Визначено, що суб'єктами доказування злочинів проти основ національної безпеки виступають державні органи та посадові особи, на яких законом покладено обов'язок щодо збирання, перевірки та оцінки доказів у кримінальному провадженні, а також інші особи, які мають право брати участь у такій діяльності.

Ключові слова: предмет доказування, межі доказування, суб'єкти доказування, злочини проти основ національної безпеки.

Summary

Andriieva V. Ye. Subject, limits and subjects of evidence in criminal proceedings for crimes against the basics of national security. – Article.

The purpose of the article is to determine the subject, boundaries and subjects of evidence in criminal proceedings for crimes against the foundations of national security. It was determined that the subject of proof of crimes against the foundations of national security is a set of circumstances provided for by the criminal procedural legislation, which need to be established for the correct resolution of criminal proceedings regarding crimes against the foundations of national security. When conducting a pre-trial investigation and consideration of a criminal proceeding (case) in court regarding crimes against the foundations of national security, the circumstances defined in Part 1 of Art. 91 of the CCP of Ukraine. It was concluded that the limits of proving crimes against the foundations of national security should be understood as such a set of evidence that ensures sufficient, reliable, complete, reliable establishment of all the circumstances included in the subject of proving crimes against the foundations of national security and ensures the correct resolution of criminal proceedings on the merits. It has been established that the subjects of proving crimes against the foundations of national security can be divided into: 1) state bodies and officials who are obliged to collect, verify, evaluate evidence (investigators of security agencies, an employee of the operational division of security agencies, a prosecutor, an investigating judge, head of the pre-trial investigation body, court); 2) participants in criminal proceedings who have the right to take part in the evidence (suspect, accused, defense counsel, legal representative, victim, civil plaintiff, civil defendant, convicted, acquitted, third party whose property is subject to seizure, their representatives and legal representatives, the representative of the legal entity in respect of which the proceedings are being conducted, as well as other persons who have the right to participate in the process of proof in accordance with the criminal procedural legislation). It was determined that the subjects of proof of crimes against the foundations of national security are state bodies and officials, who are required by law to collect, verify and evaluate evidence in criminal proceedings, as well as other persons who have the right to participate in such activities.

Key words: subject of proof, limits of proof, subjects of proof, crimes against the foundations of national security.